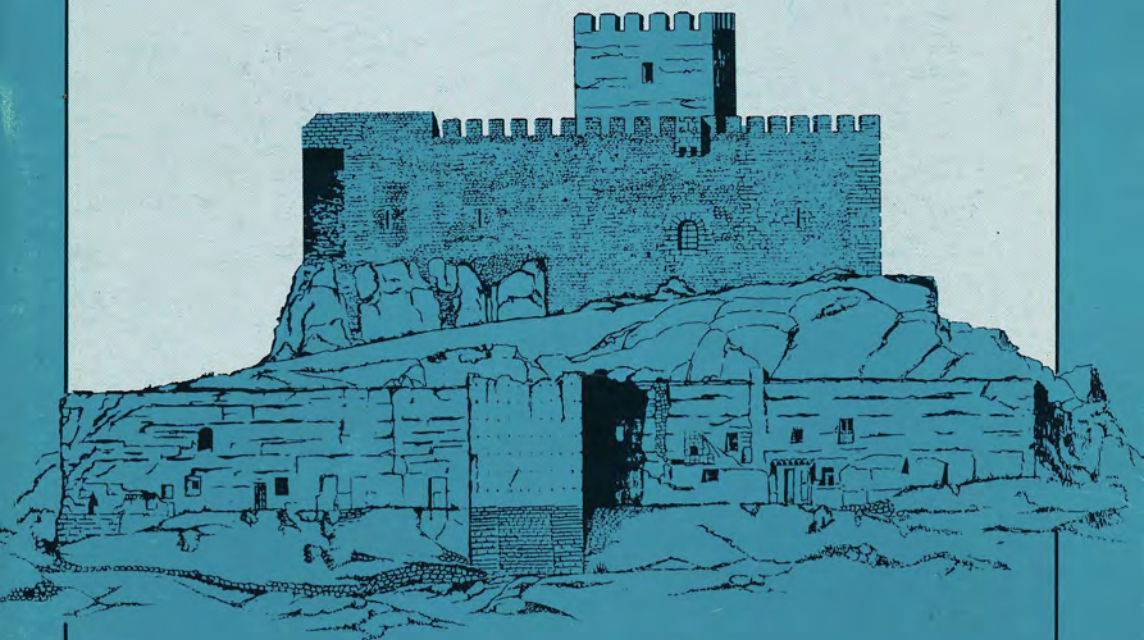

GUIA DEL CASTELL DE PETRER

CONCEPCIÓ NAVARRO POVEDA

CONCEPCIÓ NAVARRO POVEDA

GUIA DEL CASTELL DE PETRER

REGIDORIA DE CULTURA
AJUNTAMENT DE PETRER

Autora: CONCEPCIÓ NAVARRO POVEDA

Col.laboració de: PAU NAVARRO AMAT
RAQUEL SÁNCHEZ REYES

Traducció: SERVEI TÈCNIC DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
DE LA UNIVERSITAT D'ALACANT

Edita: REGIDORIA DE CULTURA
AJUNTAMENT DE PETRER

Imprimeix: GRÁFIQUES TORTOSA, S.L. - L'Horta, 116 - PETRER (Alacant)

La conservació del nostre patrimoni històrico-artístic a nivell local mereix un estudi en profunditat de les restes arqueològiques i dels vestigis que han arribat fins als nostres dies des d'èpoques remotes. Així s'explica l'impuls que s'ha donat a les excavacions arqueològiques que, durant els darrers anys, han recuperat una part important de la nostra històrica medieval i de la cultura islàmica que durant molts anys va romandre assentada en la nostra població.

El castell, recentment restaurat, junt a les muralles que l'envolten, és el símbol més representatiu del nostre passat històric baix-medieval, i el reflex fidel de la importància que la nostra població tingué en l'esdevenir històric d'unes altres èpoques no gaire llunyanes.

Però, tan important com conservar el nostre patrimoni i recuperar-lo a través d'excavacions arqueològiques, és donar-lo a conèixer i, precisament, en aquest aspecte, cobra sentit aquesta publicació, que té com a finalitat divulgar entre tots els escolars de la població la importància i el valor de les restes arqueològiques conservades, i de la nostra història, a través de la lectura d'aquesta guia didàctica i divulgativa que recorre el nucli vell i el castell, com si d'un itinerari històrico-artístic es tractara.

JOAN CONEJERO SÁNCHEZ
REGIDOR DE CULTURA

GUIA DEL CASTELL

1. SITUACIÓ

Assentat sobre un petit tossalet rocós a 640 metres d'altitud sobre el nivell del mar, el castell de Petrer domina una població que, situada en la vessant sud, ha anat estenent progressivament la seua àrea de dispersió cap a la vall.

Està situat al nord-oest de l'anomenada vall d'Elda. Des del castell es domina, gràcies a la seua altitud, gran part de la comarca del Vinalopó Mitjà i s'hi veuen els castells de Saix, Elda, Monòver i la Mola (Novelda), per això controla, des d'època antiga, la via natural de comunicació del litoral alacantí amb la Meseta.

2. RESSENYA HISTÒRICA

2.1. Període Musulmà

Les darreres dades arqueològiques situen la construcció del castell de Petrer en el segle XI, en els últims anys del califat cordovés i el naixement dels regnes de Taifes.

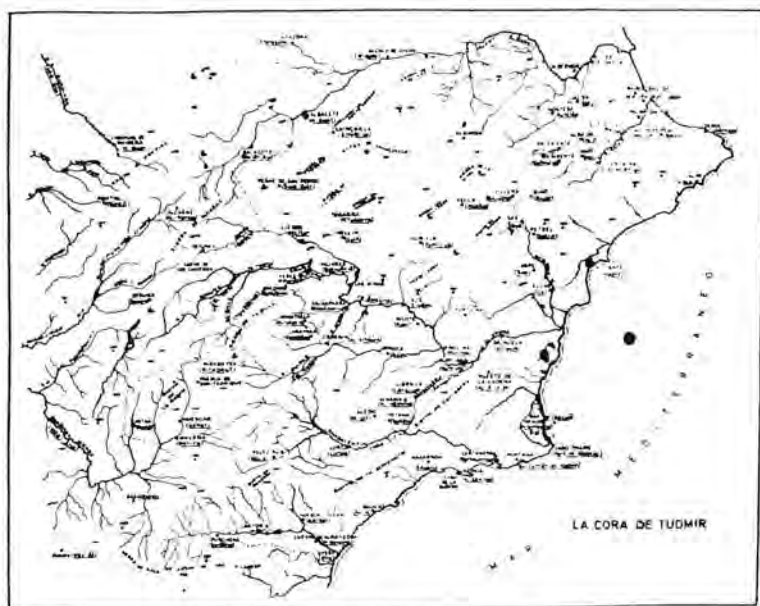
Els primers contactes del món musulmà amb aquestes terres meridionals de la província d'Alacant daten de l'any 713, en aquella data un ric propietari visigot, Teodomir, firma un pacte amb Abd al-Aziz ibn Musa, pel qual reconeix la sobirania del califa de Damasc. Aleshores Teodomir queda com a representant civil i econòmic de set ciutats, entre les quals figuren: Oriola, Llorca, Elx, Alacant, Villena i Ello (probablement la primitiva Elda). És també el responsable de cobrar els impostos en espècies, que passaran a les arque musulmanes, com l'oli, la mel, el forment, la civada, etc. a una població no molt nombrosa i que continuava sent hispanovisigoda. Això donà lloc al naixement d'una **kora** o governació provincial musulmana (la cora de Tudmir), encara que la islamització, és a dir, la conversió a l'islam i l'arribada de la població musulmana, no es produeix fins la constitució de l'emirat amb Abderrahman II en el segle (VIII).

Tornant novament a Petrer, correspon segurament al període califal i taifal una petita torre ubicada en la zona més elevada del puig. Aquesta torre formaria part d'una línia de fortalises que arreglen el Vinaopó. Tenien com a funció el control i domini del territori davant d'un possible atac fatimí amb tropes nord-africanes.

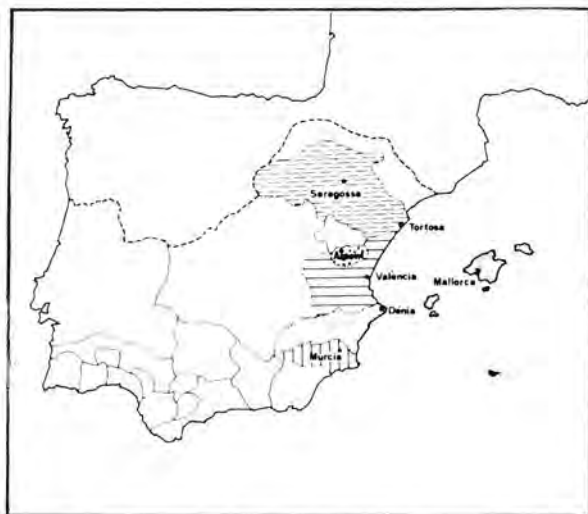
Am la formació de la taifa de Dénia (1030-1076) i la desaparició de la cora de Tudmir, el territori de Petrer quedà circumscrit a aquella taifa.

Davant l'absència de fonts escrites àrabs, és l'arqueologia la que ens aproxima a les primeres comunitats islàmiques de Petrer. Només als relats del geògraf Yàqut (segles XII-XIII) i Al-Himyari (segles XIII-XIV) trobem referències al **hisn Bitrîr** o castell de Petrer.

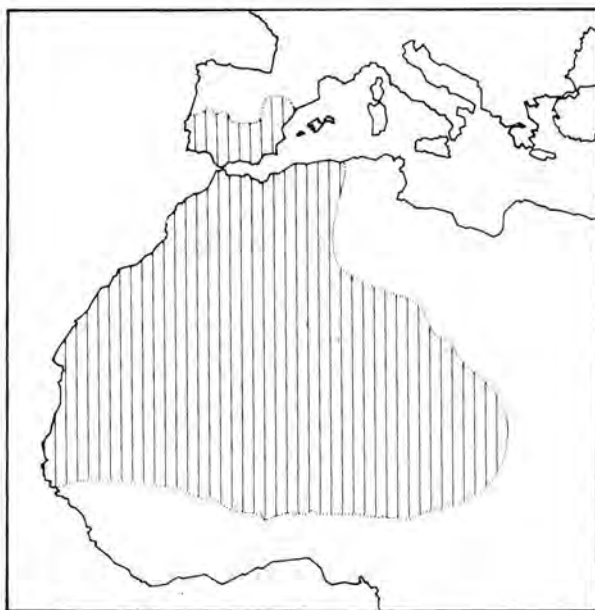
A través dels fragments ceràmics que s'han trobat en les excavacions del castell, com són les gerres, gerretes, atafors, cressols, olles, etc., coneixem part de l'aixovar que diàriament usava la població i el període cultural al qual hem d'adscriure'l, segles XI-XII.

Cora de Tudmir. Segle X

Regnes taifes a al-Àndalus cap a l'any 1060

Imperi almoràvit. Primera meitat del segle XII

L'arribada i l'assentament dels almoràvits en la península ha deixat poques empremtes en aquestes valls del Vinalopó, per on passà el Cid Campeador en el transcurs de les seues famoses incursions per terres alacantines i murcianes. Però seran els almohades, tribus nord-africanes a l'igual que els almoràvits, els qui deixaran una marcada petja tant en el paisatge urbà com en el rural de l'antiga **Bitrîr**.

Després de la conquesta del Sharq al-Àndalus pels almohades i la mort d'Ibn Mardanix, els exèrcits almohades sota el comandament del califa Yusuf llancen una forta ofensiva contra les terres cristianes del nord de Conca. Quan van ser derrotats en la batalla de Huete (1172), tornen al regne musulmà de Múrcia i passen per aquestes valls del Vinalopó, terres d'escassa població i d'escassa defensa davant la penetració dels regnes cristians de Castella i Aragó, tal i com podem observar en les cròniques àrabs. Segons els relats, en arribar Yusuf a Múrcia va ordenar reorganitzar i fortificar la via del Vinalopó, per a la qual cosa hagué de llicenciar part del seu exèrcit i facilitar l'arribada de nova població nord-africana.

Així, a finals del segle XII s'amplien i es construeixen nous castells, i es forma una línia de defensa, possible frontera amb els regnes cristians.

A aquesta època correspon la construcció de la torre quadrada de l'interior del castell de Petrer i el llenç de la muralla amb un cub quadrangular en ixent, en fàbrica de tàpia, així com l'ocupació per a zona d'hàbitat de l'espai comprés entre la fortalesa i la línia de muralla situada en la vessant sud del tossal.

L'estructura de les habitacions, més de dotze trobades en el transcurs de l'excavació de l'espai conegut tradicionalment com l'esplanada del castell, ens permet parlar d'un recinte d'hàbitat fortificat d'època almohade i que per les seues restes ceràmiques, ataifors vidriades en verd i melat, fioles, gerres, gerretes pintades i esgrafiades, cassoles, tenalles estampades amb motius epigràfics i zoomorfs, cresols, etc. ens proporcionen una cronologia de finals del segle XII i primera meitat del XIII.

En línies generals l'economia d'al-Andalus tenia un suport en el desenvolupament de les ciutats o centres urbans, amb una consolidada indústria tèxtil, del cuïro, metalls, ceràmica, etc. El comerç es produïa no sols entre les ciutats peninsulars sinó també entre orient i

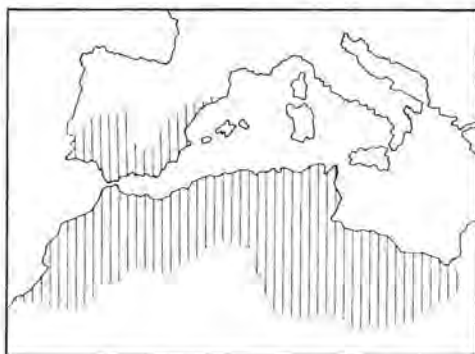
occident, però tot això sense oblidar el desenvolupament de l'agricultura, base econòmica fonamental de les àrees rurals, com seria el cas de **Bitrîr**.

Amb els musulmans es va difondre el regadiu amb sènies, assuts i séquies, tècniques que permeten aprofitar així les zones de secà. A més van introduir productes d'horta com l'albergínia i la figuera entre altres. Era també important la producció de raïm, l'olivera, els cereals, etc.

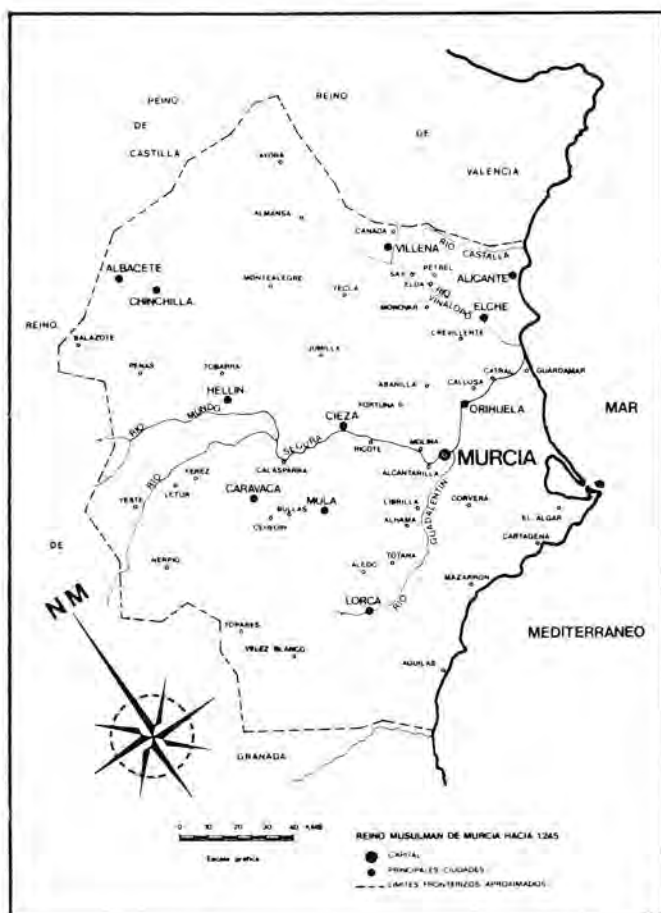
La comunitat de Petrer, que ocuparia el castell i part de la vessant oest (nucli antic de l'actual població), junt amb l'alqueria de Puça, tindria una base econòmica agropecuària, és a dir, la gent cultivaria els cereals, la vinya, l'olivera, la figuera, a més de productes hortícoles, sense faltar la recol·lecció de plantes aromàtiques tan abundants per aquestes muntanyes com la farigola, la camamilla i el romer. L'espart s'utilitzava per a confeccionar estores, cordes, cabassos i sabates.

Atesa l'abundància de bones terres argiloses, sens dubte no faltaria l'artesa terrisser, ofici que ha perdurat en la nostra població fins ben entrat el segle XX.

A més de la població aristocràtica (el Qa'id del castell), llauradors i artesans, no hi faltaven els homes religiosos com el Qadí o l'Alfaquí, ni persones amants de les lletres i de la música. Tots formaven la comunitat islàmica de Petrer, consolidada a finals del segle XII i que perdurà fins a mitjan del segle XIII, quan fou conquerida per les hosts castellanes sota el comandament de l'infant Alfons, futur rei Alfons X el Savi.

Imperi almohade l'any 1171

Regne musulmà de Múrcia l'any 1245

2. 2. Conquesta cristiana

En l'últim quart del segle XII, els regnes cristians de Castella i Aragó havien firmat el pacte de Caçola (1179) que fixava el repartiment de les terres a conquerir als musulmans i la frontera entre aquests regnes. Aquest acord, unit a la desfeta dels almohades a Las Navas de Tolosa (1212) per les tropes castellanes del rei Alfons VIII, provoquen un cert malestar i lluites internes entre els governadors dels regnes

musulmans. Arran d'aquests conflictes, pactaren amb els regnes cristians per a defensar-se de l'agressió dels propis veïns musulmans o per a evitar un atac de les tropes cristianes.

En aquesta situació, el governador del regne musulmà de Múrcia, demarcació a la qual pertanyia Petrer, va firmar junt amb l'infant alons de Castella el pacte d'Alcaraz (1243), on Ibn Hud es reconeix i declara vassall del rei castellà Ferran III, a qui havia de pagar la meitat de les seues rendes.

Un any més tard, es firma el tractat d'Almirra (1244) entre Jaume I d'Aragó i Ferran III de Castella, on es fixa les fronteres entre els dos regnes. La línia que afectava aquestes valls passava entre Biar, Castalla, Xixona i Calp, límit de la frontera aragonesa i del futur regne de València i, per tant, Villena, Saix, Petrer, Novelda i Oriola, passen a pertànyer a la corona de Castella.

Exactament no coneixem la data d'entrada de les tropes castellanen en el castell de Petrer, però hi ha constància documental de la concessió de la tinença del castell a Jofré de Lloaixa en agost de 1258, també alcaid del castell de la Mola i senyor de Banyeres, Serrelles i Jumella.

Per a la població sarraïna, la conquesta cristiana suposà la pèrdua dels seus poders polítics i, encara que poc avaluat fins ara, un canvi en l'estructura econòmica. Tot i això, se'ls reconeixia el respecte a les seues tradicions, als seus costums i a la seua llengua.

Però el malestar entre les aljames de l'antic regne de Múrcia era cada dia més evident, i per tant se sublevaren el 1261 amb l'ajuda del rei granadí. Davant la impotència d'Alfons X per a sufocar aquest alçament, demanarà ajuda al seu sogre, el rei Jaume I d'Aragó, qui, malgrat no comptar amb el suport de tota la noblesa, inicia des de Biar la pacificació del regne.

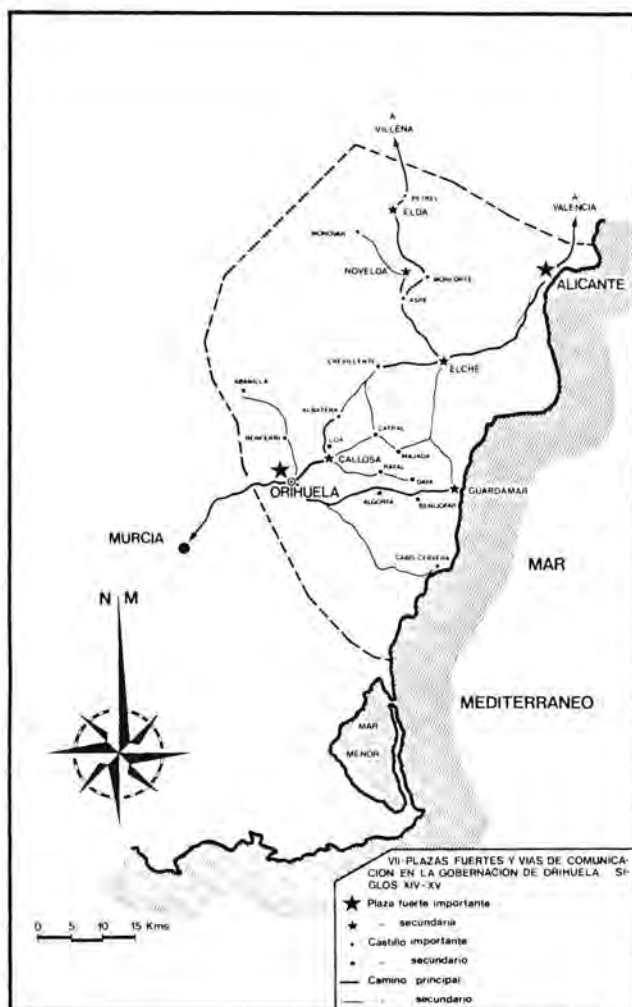
És així, segons narren les cròniques, que el 19 de novembre de 1265, el rei Jaume I pren possessió del castell de Petrer, amb la rendició dels sarraïns, que sol·licitaran quedar sota la seua sobirania i no sota el vassallatge de Jofré de Lloaixa, senyor que no havia respectat el pacte de donar-los bon tracte i de respectar les seues tradicions i els seus costums.

Un any més tard es va pacificar tot el regne i, segons els acords del tractat d'Almirra, se li tornà al rei castellà tot el territori. Però, sera a finals del segle XIII quan Jaume II d'Aragó reclama a la corona castellana la sobirania d'aquestes terres meridionals alacantines fins a l'horta de Múrcia, aprofitant l'ocasió dels successius enfrontaments entre Sanç IV i els infants de la Cerda.

Per la sentència de Torrelles (1304) i el posterior pacte d'Elx (1305), tota aquesta àrea passa definitivament a la corona aragonesa. Queda fixada així la frontera en les terres d'Oriola, terres que a partir d'aleshores entren dins del règim jurídic dels furs del Regne de València.

Governació d'Oriola en el segle XIV-XV

Governació d'Oriola en el segle XIV-XV

2.3. La baixa edat mitjana

En les primeres dècades del segle XIV, Jaume II confirma en la tinença del castell a Joan Garcia de Lloaixa. Aquest renuncià temporalment a part de les seues rendes perquè es pogueren efectuar repa-

racions i reformes en la fortalesa. A aquest període correspon el segon nivell cultural de les estructures aparegudes en el procés d'excavació en l'esplanada del castell, el reforç en la carreuada del cub quadrangular de la muralla, junt amb algunes reformes en l'interior de la fortalesa.

La població en l'àrea fortificada del castell és a partir d'ara cristiana, mentre l'aljama, o comunitat musulmana, s'assenta ara a la zona baixa, és a dir, el que hui és el nucli antic de la població. Aquesta comunitat musulmana continuarà dedicant-se bàsicament a l'agricultura i a les ocupacions artesanals.

Fins al 1431, la família Lloaixa manté la tinença del castell de Petrer, malgrat els avatars i els conflictes que hagueren de suportar la gent que vivia en aquestes terres frontereres entre els regnes cristians de Castella i Aragó: la guerra dels dos Peres i la consegüent pèrdua de collites, l'aparició d'epidèmies (la Pesta Negra del 1348), la fam i els morts, cosa que ens conleva a una forta despoblació. En aquest procés de crisi es produí l'abandonament de l'àrea fortificada del castell.

Pere Pérez de Corella comprà, en greu estat de penúria, Petrer i el seu castell a Ramon de Rocafull. A més aconseguí del rei Alfons el Magnànim franquícies i immunitat, i la renúncia temporal a tot dret sobre censos, perquè així la família Corella, futurs comtes de Cocentaina, compraren eines de conreu, bestiar de caprí i lanar facilitant així l'assentament d'una nova població.

A partir del segle XV, el castell serà ocupat per l'alcaid, la seua família i una petita guarnició com a vassalls del comte, que, a poc a poc, va ampliant les seues prerrogatives, en aconseguir el dret al delme i les primícies. El rei Catòlic li concedeix per quinze anys el dret de cises sobre el pa, el vi, l'oli, la carn i el peix. Privilegis aconseguits perquè el comte de Cocentaina era una de les famílies nobles més importants del Regne de València.

El 1513, Petrer, Elda i les Salines són venudes pel comte de Cocentaina a Joan Coloma, i esdevingué comtat per privilegi de Felip II en la segona meitat del segle XVI. A partir d'aquestes dates, els castells situats en l'antiga línia de frontera perden la seua primitiva funció de control del territori, i a partir d'ara només queden, sota

la protecció d'un alcaid, com a residència temporal dels senyors feudals.

La població assentada a les vessants del castell era majoritàriament morisca, dedicada a l'agricultura de secà, veia reduir-se cada dia més les seues llibertats en comprovar que no podia desplaçar-se d'un lloc a un altre sense salvoconduït, havia de batejar-se i deixar de parlar la seua llengua, entre altres prohibicions.

Com a conseqüència de l'expulsió dels moriscos el 1609, a Petrer sols quedaren l'alcaid del castell i set famílies de cristians vells. Els nous repobladors arribaren l'agost de 1611 quan Antonio Coloma donà la carta de població.

Durant la guerra de Successió, els ja fets malbé murs de la fortalesa hagueren d'allotjar una companyia de Dragons de l'exèrcit francès. Als pocs anys abandonaren el castell i a partir d'aleshores s'inicià un lent però progressiu deteriorament.

Després de l'abolició de les senyories per les corts de Cadis a principis del segle XIX, el castell deixa de pertànyer al patrimoni del comte de Cervellón. En les primeres dècades del segle XX s'excaven en les muralles del castell per a construir una sèrie de coves que foren habitades fins a mitjan dels anys seixanta, moment en què la fortalesa, que era de propietat eclesiàstica, passa per donació del bisbat d'Oriola a l'Ajuntament de Petrer. Aquesta donació augmentà el patrimoni històric de la població.

A partir de 1974 s'inicien les obres de reconstrucció del castell i la muralla, que finalitzaran el 1982 després d'haver estat declarat Monument Històric Artístic d'Interés Nacional el març de 1981.

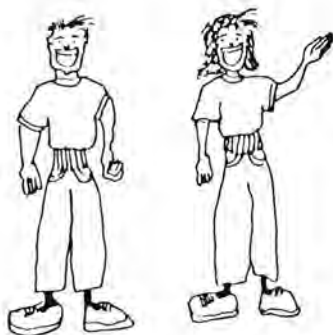
Però, cal dir que durant el procés de restauració no es desenvolupà cap actuació arqueològica, i és sols a partir de l'any 1987 quan s'emprén un projecte d'excavació en l'esplanada del castell, que trau a la llum les antigues estructures d'habitació corresponents a la població islàmica, concretament almohade, amb un segon horitzó cultural baix-medieval cristià superposat a les primitives construccions. Aquesta descoberta amplia el registre cronològic de l'origen i l'evolució històrica de la fortalesa.

Excavació a l'esplanada del castell

**UN DIA
EN UN CASTELL
MEDIEVAL**

UN DIA EN UN CASTELL MEDIEVAL

— ¡Hola amics, si ens acompanyeu al castell de Petrer, segur que ho passarem molt bé!

— Has passat per l'anomenat arc del castell. Probablement aquest era una de les primitives eixides del castell cap als carrers estrets i tortuosos de l'antic Petrer musulmà del segle XII.

L'arc de mig punt està tan malament restaurat que no et permet comprovar l'antiguitat del su origen, més bé te l'has d'imaginar. Probablement estaria decorat amb motius florals i epigràfics islàmics.

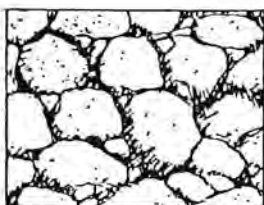

— Ja et trobes als peus de la muralla, que té cinquanta metres de longitud. El llenç de tàpia s'assenta sobre una gran base de maçoneria. La muralla té una altura de nou metres. En la part central hi ha un eixint o cub rectangular que té una base de maçoneria i els cantons estan reforçats amb carreus.

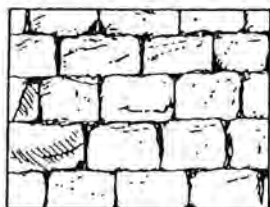
TÈCNIQUES DE CONSTRUCCIÓ

Tàpia

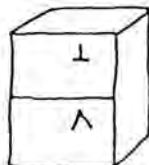
Maçoneria

Carreus

—Si et fixes bé, aquestos carreus tenen unes marques: V Z $\perp$ — $\angle$, són les marques del picapedrer. Els treballadors de la pedra tenien una marca que gravaven en la pedra per a poder comptabilitzar el seu treball.

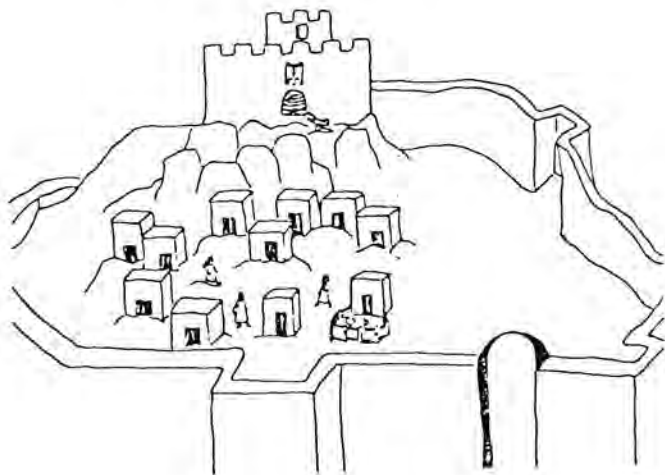

Les trobem també en els carreus de la porta d'entrada a la fortalesa i en general en tots els carreus utilitzats en la construcció del castell.

Per tant, si et fixes quan veges una catedral o altres castells, o cases senyoriales construïdes en l'edat mitjana, també hi trobaràs moltes senyals.

També et cridarà l'atenció uns forats que veus en la muralla, són els forats de la bastida produïts en desfer-se la fusta que originalment es col·locà per a fer l'encofrat de la muralla.

—Ara puges per unes escales de construcció recent. En el seu origen la muralla continuava per la vessant est i oest del pujol, amb uns cubs en ixeut que deixaven un espai entre la muralla i la fortalesa. En aquesta àrea, els musulmans primer i els cristians després, la utilitzaren per a construir-hi les seues cases, de les quals encara podem veure les restes descobertes durant les excavacions que es realitzaren en la zona que coneixem per l'esplanada del castell. L'esplanada és un replà de terra formada amb les restes de les construccions i la terra que s'ha anat depositant al llarg del temps.

—Durant el procés d'excavació hi han aparegut moltes habitacions, amb murs fets de tàpia o de maçoneria, en general d'escassa qualitat i per això el seu deteriorament. Algunes habitacions estan perfectament delimitades amb les seues portes d'accés, els corredors i les àrees obertes que segu-

rament serien corrals. També hi ha un aljub, una habitació amb funcions d'estable i una altra que té un fogar. Són estructures d'època

baix-medieval cristiana del segle XIV-XV. La resta de construcció islàmica és en un nivell inferior, assentada sobre la roca mare. Algunes d'aquestes estructures estan aprofitades i altres es troben prou desfetes, ja que sembla que hi hagué una certa destrucció en produir-se la conquesta cristiana a mitjan del segle XIII.

1. Estança per a animals (brocal) - 2. Fogar - 3. Aljub

—Les restes de ceràmica trobades corresponen a la població musulmana i són gerres, pitxers pintats, olles, fogons, cressols i plats. Eren eines d'emmagatzemar blat, raïm, oli, aigua o bé d'ús quotidià per a cuinar o parar taula.

També hi han aparegut sivelles de cinturó, agulles, daus de joc, etc. cosa que ens indica tant les activitats quotidianes com les lúdiques de la gent que vivia en aquest recinte.

—Abans d'entrar al castell, mira al teu voltant i fixa't com als peus del recinte emmurallat, s'han construït les cases de la gent que viu a Petrer, població que antigament era molt més reduïda. Aquesta zona arribava fins a la plaça de Baix i la plaça de Dalt aproximadament.

Però hi veus molt més, contemples tota la vall del Vinalopó, la ciutat d'Elda, Monòver, la torre dels castells de Saix i el castell de la Mola de Novelda. Durant l'edat mitjana la comunicació entre els castells s'efectuava per mitjà de senyals de fum o amb reflexos d'espills.

—Com pots comprovar, la situació del castell de Petrer permet una funció eminentment estratègica, ja que controla el pas dels exèrcits o caravanes que des de la Meseta castellana baixaven cap al litoral mediterrani o viceversa, cosa que suposava un efectiu control i domini del territori.

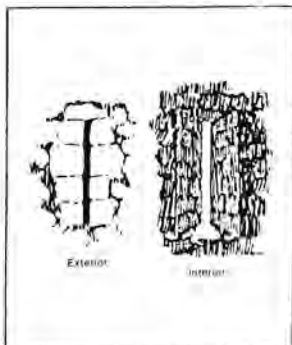
—No volem que et canses molt, però de nou fixa l'atenció en la fortalesa. Aquesta té forma poligonal, de fàbrica de maçoneria i carreus en les arestes dels seus costats, està emmerletada i recorre l'interior un andador.

La porta d'entrada es troba situada en altura, és arquejada de mig punt i està construïda amb carreus. Hi ha un matacà emmerletat que protegeix l'entrada.

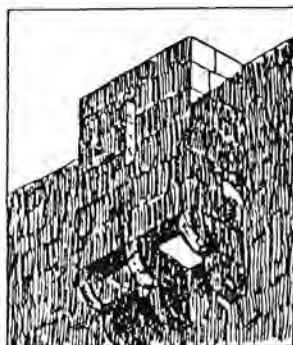
Elements defensius

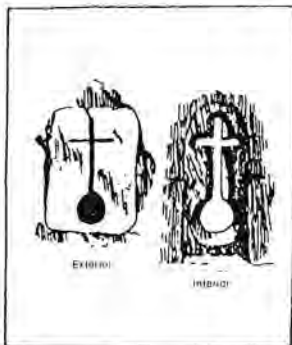
EMMERLETAT

SAGATERA

MATACA

TRONERA

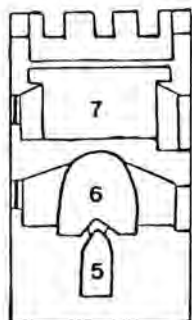
En l'angle est de la primitiva fortalesa hi havia un altre matacà per a defensar l'accés per aquest costat, però no l'han restaurat i sols es pot veure un fragment d'un dels seus suports.

Les escales d'època medieval eren de fusta, per això no ens n'ha arribat cap, ja que és un element de fàcil combustió.

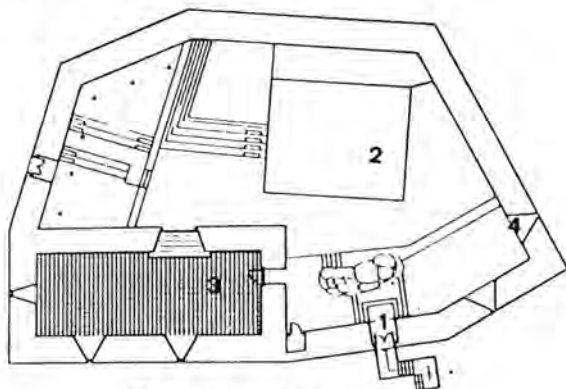
En entrar al castell, la primera cosa que potser cridarà la teua atenció siga la gran torre quadrada. Fou construïda en època almohade

(finals del segle XII) en fàbrica de tàpia, tècnica constructiva introduïda a la península pels musulmans. Té dos pisos, encara que en el seu origen segurament n'hi haurien tres, i un soterrani que era un aljub en època islàmica. Totes les torres d'aquesta època tenien aljub, ja que es tractava de torres amb funcions estratègiques de control i de refu-

gi en moments de setge. Posteriorment, quan els senyors feudals ocupen la fortalesa en el segle XV, s'utilitzava com a presó.

Alçat de la torre

Planta del castell

1. Porta d'entrada - 2. Torre quadrada - 3. Sala principal - 4. Espitllera - 5. Aljub
6. Primera planta - 7. Segona planta

—Com pots comprovar, l'interior del castell és tot un espai obert a excepció d'una gran sala voltada amb dues grans espitlleres amb funció d'il·luminació i defensa.

Aquesta seria una de les sales nobles del castell on celebraria el senyor feudal les festes, després d'una cacera, per exemple, amenitzades amb jocs i música, ja que no sempre estaven ocupats en la guerra.

—Segurament sabràs que el primer tinent del castell, després d'haver-lo conquistat el rei castellà, fou Jofré de Lloaixa. Contra aquestos es revoltaren els sarraïns, els qual deposaren la seua actitud davant la presència del rei Jaume I.

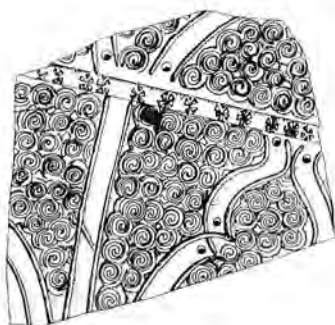
A mitjan del segle XV, aquesta família va vendre el castell de Petrer i les seues terres a la família Corella, comtes de Cocentaina.

Els comtes de Cocentaina efectuaren una reforma en el castell. D'aquesta reforma sols ens queden ara unes columnes de pedra esculpides amb motius gòtics i les restes d'un paviment de mosaic de formes florals realitzat amb còdols i fragments ceràmics, conjunt que li dona una certa policromia.

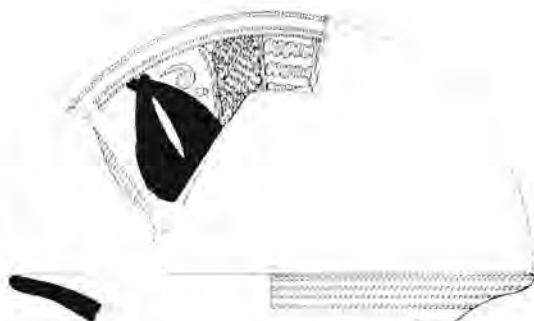
—Una altra curiositat de la torre quadrada, erròniament anomenada torre de l'homenatge, és que té el seu accés fins al primer pis per l'exterior, característica que ens fa pensar en una major altura dels seus murs. Sembla que originàriament la porta estaria a l'alçada de l'andador on s'accedia per una passarel·la de fusta.

—Si entres en el primer pis de la torre, trobaràs en la sala tres vitrines que contenen restes ceràmiques, és a dir, plats, olles, gerretes, geres, daus, monedes, etc. Entre les ceràmiques exposades observaràs diferents tècniques de decoració, hi ha fragments de ceràmica estampillades, gerretes pintades amb òxid de ferro, entre altres peces d'època islàmica. Hi ha plats i escudelles vidriades i decorades amb verd i manganès, i en blau cobalt, procedents dels terrissers valencians de Paterna i Manises dels segles XIV i XVI.

Ceràmica estampillada
islàmica

Plat decorat en blau reflex metàl·lic. Segle XV

—En el pis superior veuràs unes vitrines amb botijons, gerres, cànters d'argila blanca, amb o sense decoració, pintada amb colors roig i verd. Són peces que procedeixen dels antics terrissers de Petrer, ofici que ha perdurat en aquest poble fins els anys seixanta d'aquest segle.

—Baixa al recinte central del castell.

—Aquí et podràs preguntar: ¿On era la cuina, el forn de pa i l'aljub?. Molt fàcil de contestar es trobaven en tot aquest espai que ara és buit, ja que quan s'efectuà els treballs de restauració se suprimiren tots els vestigis que restaven en aquestes i altres estades.

—Per últim, cal dir que els musulmans solien complir fidelment els preceptes corànics, per això segurament prop del castell estarien situades la mesquita, els banys i el cementeri. Aquest darrer ubicat en la zona que hui ocupa el Col·legi Públic La Foia, és a dir fora del nucli de la població.

La mesquita podria estar situada en part on hui es troba l'església de Sant Bartolomé. I els banys se situarien en el començament de l'actual carrer de la Constitució.

Després de la conquesta cristiana, tenim notícia d'una petita capella dedicada a Santa Caterina, situada damunt de la sala principal del castell i que fou construïda pels comtes de Cocentaina.

—Ja hem acabat la visita, esperem que t'haja agradat i al mateix temps hages après moltes coses i les pugues contar als teus amics, als teus pares i als familiars, perquè en definitiva, tot allò que sabem del castell és part de nosaltres i del nostre poble i hem de conèixer-lo i estimar-lo.

VOCABULARI

VOCABULARI

ABBÀSSIDES: Dinastia fundada l'any 750 per Abul-Abbas i que s'instal·là a Bagdad.

ALCORÀ: Llibre sagrat on es troben les revelacions de Déu a Mahoma.

ALMOHADES: Dinastia fundada al sud del Marroc per Abdal Mumín cap al 1162. Religiosament és més purista que els almoràvits.

ALMORÀVITS: Dinastia magrebí fundada per Yusuf Ibn Rasufan cap al 1055. Entren a al-Àndalus l'any 1076.

ÀRAB: Natural de la península d'Aràbia.

CALIFA: Vicari del profeta i alhora senyor temporal dels territoris sota domini musulmà.

CARREU: Pedra treballada quadrangulament que s'usa en construcció.

CARREUADA: Murada construïda amb carreus.

DELME: Impost sobre el producte de les collites. Equivalia a la desena part del que es recollia.

EMIR: Príncep. En l'edat mitjana delegat del califa amb poder polític.

EMMERLETAT: Buit entre els dos acabaments dentats de la part superior d'un mur. Aquestes dents o parts ixents s'anomenen merlets. Habitualment a tot el guarniment del mur s'anomena també merlets.

ESPITLLERA: Obertura rectangular llarga i estreta feta en un mur o en una porta perquè hi passe la llum i per a mirar i disparar des de dins cap a fora.

FÀBRICA: Construcció, obra feta amb maons, pedra i argamassa.

FATIMITES: Dinastia fundada a Tunís. Predica la successió en el califat dels descendents de Fàtima, filla del Profeta.

FEUDALISME: Sistema jurídic, econòmic i social de gran part dels països de l'Occident europeu durant l'època medieval.

HÈGIRA: Era dels musulmans que comença el 15 de juliol de l'any 622, dia de la fugida de Mahoma de la Meca a Medina.

ISLAM: Conjunt de pobles musulmans que segueixen l'islamisme, tant des del punt de vista sòcio-cultural i polític com en el religiós.

LLENÇ: Fragment de muralla que corre en línia recta.

MAÇONERIA: Fàbrica de pedra sense treballar, que es disposa de manera irregular.

MATAÇÀ: Parapet espitllerat en voladís d'un castell, sostingut per mènsules.

MÈNSULES: Element que sobresurt d'un pla vertical i que serveix per sostenir alguna cosa.

MESQUITA: Lloc on es reuneixen els musulmans per a resar.

MUSULMÀ: Seguidor de l'islamisme.

OMEIES: Dinastia oriental, fundada l'any 660 i que va tenir per capital Damasc.

QADÍ: Jutge o magistrat de caràcter religiós.

QA'ID: Cap militar.

TÀPIA: Paret, o tros de paret, feta de terra pastada i calç, premsada en un encofrat simple anomenat tapiera i assecada a l'aire.

TORRE: Edifici o cos d'edifici més alt que ample i normalment de planta quadrada o circular.

TORRE DE L'HOMENATGE: Torre del castell, sempre la més gran, on els vassalls retien jurament al senyor feudal.

TRONERA: Obertura practicada en la muralla per on disparen els canons.

VASSALL: Home de condició noble que contreia amb un altre noble o amb el rei una relació de vassallatge, amb el compromís de servir-lo, generalment en la guerra, a canvi de rebre'n protecció o concessió de béns.

EXCM. AJUNTAMENT DE PETRER